

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยกรณีศึกษาประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณารามจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยชาติพันธุ์วิทยา ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประเภทการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research: PR) โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 20 ท่าน ได้แก่ พระภิกษุ ผู้นำชุมชน ข้าราชการ ครู นักปราชญ์ ชาวบ้าน นักวิชาการ อาจารย์ เจ้าหน้าที่เทศบาล นักธุรกิจ เจ้าของโฮสเทล สมาชิกชุมชน ซึ่งคณะผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายงานผลการวิจัยในบทนี้เป็น 3 ส่วน รายละเอียดดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ แบ่งการ เสนอได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ตามพุทธวิถีไทยและประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม 2) เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์วิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทยกรณีศึกษาประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม มีประเด็นที่ได้ศึกษาและสรุป ดังนี้

5.1.1 การอนุรักษ์ประเพณีวิถีชุมชนตามพุทธวิถีไทย

1. วิถีชีวิตชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ พบว่า ในอดีตชาวบ้านนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลอง โดยส่วนมากมักจะประกอบอาชีพทำนาทำสวนอยู่ตลอด วิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลองเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สงบและร่มรื่น ปัจจุบันชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์วัดสุวรรณาราม มีความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและด้านภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก การติดต่อ การคมนาคม มีรถยนต์ใช้เป็นส่วนตัวมากขึ้น การสัญจรไปมาทาง จึงแทบไม่มีเลย บ้านเรือนทำด้วยไม้ไม่ค่อยมีแล้วส่วนมากทำด้วยซีเมนต์เสริมเหล็ก ดูทันสมัยและมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น การดำเนินชีวิตจึงมีความสัมพันธ์กับคลองน้ำ จึงลดน้อยลง แต่ยังมีส่วนที่สำคัญที่ยังต้องการใช้น้ำใช้คลองอยู่ นั่นก็คือชุมชนที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม เช่น ปลูกผลไม้ ทำสวน ทำนา เลี้ยงสัตว์ ฟาร์มพืชผักผลไม้ เป็นต้น คนรุ่นใหม่เข้าเมืองประกอบอาชีพ ด้วยการเน้นรับ

เงินเดือน รับราชการ ห้างร้าน บริษัท เป็นต้น ทั้งอาชีพเดิมของบรรพบุรุษก็จะมีพ่อแม่ ตา ยาย เป็นผู้รับทอดมา และส่วนหนึ่งชุมชนได้แปรรูปผลิตผลจากพืชพันธุ์การเกษตรให้เป็นสินค้าเพื่อนำมาค้าขาย และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างกว้างขวาง ด้วยการใช้ที่นาที่สวนทำเป็นที่พักผ่อน ร้านอาหาร สถานท่องเที่ยวพักผ่อน ตกอากาศ เพื่อต้อนรับผู้คนที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ

2. วิถีชีวิตชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ตามพุทธวิถีไทย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน มีศรัทธาตั้งมั่นและเข้มแข็งทั้งชุมชน การดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพจะเน้นนำเอาหลักธรรมะทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ มีอาชีพที่หลากหลาย เช่น ค้าขาย ทำการประมง เลี้ยงปลา เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงหอย เลี้ยง เลี้ยงกบ ปลูกผัก ผักบุ้ง กระจาด ปลอดภัย พืช ไร่ไร่นา สวนผสม และสวนผลไม้ ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเอกลักษณ์ของชุมชนนคริมคลองมหาสวัสดิ์ สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความเชื่อ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าในจังหวัดนครปฐม มีปูชนียบุคคล ที่เป็นพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง มีคนเคารพนับถือมากหลายรูป ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ก็เช่นกัน มีหลวงพ่อดี สุวัฒน์ อดีตเจ้าอาวาสวัดสุวรรณารามเป็นที่เคารพ นับถือของคนแถบนี้ และวิถีชีวิตดำเนินตามพุทธวิถีโดยในวันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเพณีของไทย ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ได้มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และเข้าร่วมสืบมาตลอด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา มั่นมาบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น และประเพณีไทยอื่น ๆ เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เทศน์มหาชาติ เป็นต้น

5.1.2 การอนุรักษ์ประเพณีตามพุทธวิถีไทยของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์

1. การอนุรักษ์ประเพณีตามพุทธวิถีไทยชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ พบว่า ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ มีการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมอันเก่าแก่ของไทยและคนในท้องถิ่นวิถีชีวิตริมคลองมหาสวัสดิ์แต่ดั้งเดิม เมื่อถึงวันสำคัญ หรือโอกาสสำคัญเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือประเพณีไทย ก็จะรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ จะเน้นประเพณีท้องถิ่นที่ตนเองถนัดและเป็นของบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมา เช่น การทำบุญตักบาตร เข้าวัดฟังธรรมปฏิบัติธรรมะ ในวาระโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ และประเพณีอื่นๆ เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ เป็นต้น และที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคือประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณารามซึ่งจะจัดขึ้นในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ซึ่งตรงกับวันลอยกระทงของทุกปี เป็นการอนุรักษ์ประเพณีของความเป็นชาวไทยพุทธไว้เป็นอย่างดี ปัจจุบันทางวัดและชุมชนได้ร่วมมือกับส่วนงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมประเพณีทางน้ำคลองมหาสวัสดิ์ และประเพณีอื่นๆที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนในโอกาสเดียวกัน เช่น ประเพณีลอยกระทง การประกวดนางนพมาศ รวมถึงกิจกรรมอื่นที่ชุมชนมี

ส่วนร่วมด้วยสมาชิกของชุมชนก็จะให้ความร่วมมือเข้าร่วม และมีการถ่ายทอด สอนสืบต่อให้แก่เยาวชน คนรุ่นหลัง นับว่าเป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไป

2. การอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม พบว่า วัด บ้านชุมชน ได้ร่วมกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดงานประเพณีการบิณฑบาตท้องขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นประเพณีที่อยู่กับชุมชนคลองมหาสวัสดิ์มานานกว่าครึ่งศตวรรษ เป็นการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม อันเก่าแก่ของไทยและคนในท้องถิ่นดั้งเดิมอันเป็นวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ริมคลองมหาสวัสดิ์แต่ดั้งเดิม การจัดพิธีตักบาตรท้องน้ำนั้นนับว่าเป็นกุศโลบาย ให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมคลองช่วยกันดูแลคลอง และระมัดระวังบุตรหลานไม่ให้ตกน้ำ และรักษาแหล่งน้ำไว้เพื่อประโยชน์ในการอุปโภคและทางการเกษตรเป็นหลัก โดยพิธีตักบาตรท้องน้ำนั้น พระสงฆ์จะนั่งอยู่ในเรือออกรับบิณฑบาต โดยมีพุทธศาสนิกชนจะนำเรือที่ใช้ชีวิตประจำวันมาจอดเรียงรายอยู่ริมฝั่งหรือบนเรือเพื่อร่วมทำบุญตักบาตร ข้าวสารอาหารแห้งรวมทั้งเครื่องจตุปัจจัยไทยทานอันสมควรแก่สมณะ ซึ่งในงานวันนี้นี้ ยังมีกิจกรรมมากมายจนถึงช่วงค่ำ อาทิ ทำบุญปิดทองไหว้พระ ถวายสังฆทาน ปล่อยนกปล่อยปลา มีการแสดงเพลงเรือ การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ชกมวยทะเล พายเรือหัวใบท้ายบอด และกิจกรรมอื่นๆที่เป็นประเพณีพื้นบ้าน กิจกรรมเหล่านี้จัดขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมคลองมหาสวัสดิ์และใกล้เคียงได้เข้าร่วมสร้างความรัก สามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย พิธีการบิณฑบาตท้องน้ำนี้ เริ่มจัดขึ้นครั้งแรกในสมัยพระครูวิชัยวุฒิคุณ (หลวงพ่อดี สุวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม ด้วยการริเริ่มของ นายถาวร เทียมปฐม ไวยาวัจจรวัดในขณะนั้น ซึ่งจะจัดขึ้นในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ซึ่งตรงกับวันลอยกระทงของทุกปี

3. วิถีพุทธมณฑลสืบสานประเพณีไทย พบว่า เป็นงานสืบสานประเพณีของชุมชนที่ร่วมกับส่วนงานราชการของอำเภอพุทธมณฑลจัดขึ้น เพื่อสืบสานประเพณีไทย ที่บริเวณวัดสุวรรณาราม ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยในการสนับสนุนส่งเสริมการตลาดและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก สร้างรายได้สร้างอาชีพให้แก่กลุ่มเกษตรกรและประชาชนผู้ผลิตสินค้าอาหารแปรรูป ผลิตภัณฑ์ชุมชน ต่อยอดวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนเชิงนิเวศน์ ประชาสัมพันธ์สินค้า OTOP นวัตกรรมและสินค้าทางการเกษตรให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ภายในงานมีกิจกรรม ประกอบด้วย การจำหน่ายสินค้าชุมชนและผลผลิตทางการเกษตร การแสดงของนักเรียน นักศึกษา การจัดนิทรรศการของหน่วยงานสถานศึกษา อีกทั้งมีการแข่งขันประชันสุดยอดนักส้มโอประกอบเพลง โดยมีหน่วยงานและชุมชนเข้าร่วมแข่งขันเป็นจำนวนมาก สร้างความสนุกสนาน ได้ชิมรสชาติของส้มโอและเสียงหัวเราะให้กับประชาชนที่เดินทางมาเที่ยวชมงานในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ได้มีการจัดกิจกรรมประกวดนางนพมาศ นางนพมาศจำแลง และคุณยายนพมาศ

ซึ่งเงินรางวัล มงกุฎ และสายสะพาย เพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ผู้ประกวดอีกด้วย ในงานนี้ได้จัดให้มีการสืบสานประเพณีต่างๆ

5.1.3 แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท่อน้ำวัดสุวรรณารามอย่างยั่งยืน

1. การอนุรักษ์เชิงรูปแบบ รูปแบบของประเพณีต่างๆ ถือว่าเป็นความโดดเด่นของงานซึ่งประเพณีการบิณฑบาตท่อน้ำวัดสุวรรณารามนั้น มีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น สวยงามด้วยความเป็นงานแห่งบุญโดยแท้ มีพระสงฆ์ทรงสมณสาธูปมารับบิณฑบาต ผู้คนที่มาร่วมงานแต่งตัวดูสวยงามตามกาลเทศะ นับว่าเป็นประเพณีที่หาได้ยาก การใส่บาตพระสงฆ์ที่นั่งอยู่บนเรือ ซึ่งจะมีขบวนเรือหลายลำ และมีการประดับประดาตกแต่งอย่างสวยงาม อลังการ ชุมชนแต่งชุด เขียนหน้าทาปาก ตกแต่งร่างกายตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เช่น เทพเทวดา นางฟ้า อัญเชิญพระพุทธรูปซึ่งเป็นสิ่งแทนองค์พระพุทธรูปเจ้า นำหน้าขบวนเรือที่พระสงฆ์ออกรับบิณฑบาต ด้วยความเชื่อทางพระพุทธศาสนา รักษา รูปแบบ ความเป็นงานบุญ สร้างความศรัทธา ปลุกฝังให้รัก เคารพศรัทธาเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของงานประเพณีการบิณฑบาตท่อน้ำวัดสุวรรณาราม ที่มีความโดดเด่น ผู้ที่มาร่วมงานได้พบเห็นเกิดความเชื่อ ศรัทธา เป็นที่น่าทึ่งอย่างยิ่ง

2. การอนุรักษ์เชิงคุณค่า คุณค่าของงานนี้ มีทั้งส่วนที่เป็นประเพณีและคุณค่าแห่งความเป็นสายน้ำแห่งสายเลือดนั่นคือสายน้ำคลองมหาสวัสดิ์ ชุมชนได้เห็นคุณค่าแห่งความเป็นพระพุทธศาสนา อันมีพระรัตนตรัยเป็นที่เคารพกราบไหว้ ได้มีประเพณีการบิณฑบาตท่อน้ำเป็นกิจกรรมรวมความรัก ความสามัคคี มีวัดเป็นสถานที่รวมแห่งบุญกุศล และความสำคัญของแหล่งน้ำ ซึ่งชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์มีคลองมหาสวัสดิ์เป็นคลองน้ำเปรียบเสมือนสายเลือดที่หล่อเลี้ยงชีวิตของนครริมคลองมหาสวัสดิ์ ด้วยการอุปโภค บริโภค ใช้สอยน้ำให้เกิดประโยชน์ เช่น การสัญจรไปมาหาสู่กันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังคงมีการใช้เรือสัญจรไปมาอยู่เช่นกัน การทำไร่ ทำนา ทำสวน ปลุกผักเลี้ยงปลา ภาคการเกษตรอื่นๆ ล้วนแล้วแต่อาศัย สายน้ำในคลองมหาสวัสดิ์ ได้หล่อเลี้ยงชีวิต จึงเป็นการช่วยกันฟื้นฟูรักษาและอนุรักษ์คลองมหาสวัสดิ์ไว้ให้อยู่คู่ชีวิตของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ตราบนานเท่านาน ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ริมคลองมหาสวัสดิ์ มีความเลื่อมใส ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามาอย่างยาวนาน ได้ทำการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวร ดังนั้นการจะอนุรักษ์ประเพณีต่างๆ จำเป็นต้องมีการให้ปลุกฝังให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้เห็นความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ประเพณีอันดีงามของชุมชน ให้เป็นผู้รู้จักคุณค่าประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษสืบทอดมา รู้จักความสามัคคี ความเป็นผู้มีจิตอาสา การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อต่อกัน การได้มีโอกาสเข้าวัดทำบุญ ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีผล

เป็นสิ่งมีคุณค่าทางจิตใจ จะต้องปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทยพุทธเอาไว้อย่างเข้มแข็ง ทั้งยังเป็นการได้ สืบทอดพระพุทธศาสนาและสืบสานประเพณีที่ดั่งามไว้ให้ยั่งยืนต่อไปด้วย

3. การอนุรักษ์เชิงผลประโยชน์ ปัจจุบันการจัดงานประเพณีต่างๆ ไม่อาจปฏิเสธได้เลย เมื่อมีการดำเนินงานอะไร จะต้องมียุทธศาสตร์เกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นผลดีต่อตนเองและสังคมชุมชน ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำก็เช่นเดียวกัน เป็นประเพณีที่อยู่คู่ชุมชนมานาน ชุมชนได้อาศัยประเพณีได้ เข้าวัดร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตร นับว่ามีประโยชน์เกิดขึ้น ซึ่งประโยชน์นั้นย่อมต้องมีความเกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิตของชุมชน ดังนั้น ประโยชน์ของประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม ในวันจัด กิจกรรมประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ ถือว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญ ตั้งแต่เช้าจะมีการทำบุญตักบาตรทาง เรือ โดยมีพระนั่งอยู่บนเรือ พายเรือเรียบตลิ่ง ประชาชนชุมชนได้นำอาหาร หวาน คาว มารอใส่บาตร ถือ ว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญตรงนี้ ตรงนี้มีคุณค่าทางจิตใจ และประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ได้แก่

- 1) ความสามัคคีของชุมชน คือประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอันเป็นการแสดงออกถึงหน้าที่ รับผิดชอบต่อชุมชน
- 2) สืบสานประเพณีสำคัญของชุมชน ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีไทยที่ ควรแก่การรักษาไว้ให้อยู่คู่กับชุมชนชาวไทยพุทธตลอดไป
- 3) สร้างเศรษฐกิจชุมชน ปัจจุบันนี้การจัด กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีไทยต่างๆของชุมชน จะมีชาวบ้านส่วนหนึ่งได้นำผลผลิตทางการเกษตรหรือ สินค้าต่างๆ ออกมาขาย ซึ่งทำให้เศรษฐกิจชุมชนหมุนเวียน เหมือนเป็นการแลกเปลี่ยนของดีที่มีอยู่ให้ผู้ที่ ต้องการได้รับ ด้วยราคาไม่แพงมากนัก และมีคุณภาพ เช่น ผลไม้ กุ้ง ส้มโอ และดอกไม้ และอื่นๆอีก มากมาย นำมาวางขายเพื่อให้ผู้ที่มาร่วมงานได้ซื้อขาย ซึ่งในวันนั้นก็จะมีการประดับตกแต่งกระถางด้วย วัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่เน้นความเป็นธรรมชาติเช่นต้นกล้วย ใบกล้วย ดอกไม้จริง เป็นต้น แล้วได้นำออกขาย ให้แก่ผู้มาร่วมงาน นับว่าเป็นประโยชน์ต่อเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน
- 4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ มีการท่องเที่ยวชมและศึกษาเกี่ยวกับการเกษตร ล่องเรือชมวิถีชีวิตชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ ชมสวน ผลไม้ นาบัว สัมผัสบรรยากาศธรรมชาติแนวเกษตรด้วยการนั่งแคร่ รับประทานอาหารท่ามกลางร้านอาหาร ที่เน้นเป็นนาข้าว สวนและการท่องเที่ยวเชิงพุทธได้แก่ เข้าวัด ไหว้พระ ทำบุญ ฟังธรรม ตามวัดวาอาราม ซึ่งมีวัดสำคัญๆมากมาย ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. การอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน 12 เป็นที่ทราบดีว่าเป็นงาน ประจำปี ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ นั่นคืองานประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ แสดงออกถึงความมีส่วนร่วมใน งานประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ ชุมชนได้ร่วมแรงร่วมใจของชุมชน สามัคคี รับผิดชอบจัดงานขึ้น เช่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนราชการ ร่วมมือกันจัดงานให้อยู่คู่ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ เป็นการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ ส่วน

ราชการและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของไทย มีบทบาทในการนำพาชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้ประเพณีต่างๆของชุมชน ให้เกิดขึ้นและมีรูปแบบโดยการนำของหน่วยงานราชการ เช่นอำเภอพุทธมณฑล องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา ตำบลมหาสวัสดิ์ และประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง พร้อมทั้งนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าร่วมงานนี้ ทุกคนเห็นเป็นงานสำคัญของชุมชนจึงให้ความร่วมมือ สามัคคีกันเป็นอย่างดี ซึ่งประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ ถือว่าเป็นภูมิปัญญาความคิดของบรรพบุรุษ ที่ได้ถ่ายทอด และสืบทอดมาจนชั่วลูกหลาน

5. การอนุรักษ์เชิงท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การที่จะอนุรักษ์ประเพณีต่างๆ ของชุมชนให้ยั่งยืน และแพร่หลายออกไปให้เป็นที่รู้จักและเป็นที่น่าสนใจควรแก่การอนุรักษ์เอาไว้ จะต้องมีส่วนประกอบด้านการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่ได้รับการรักษาเอาไว้ เมื่อมีผู้สนใจ ให้ความสำคัญต่อประเพณีของไทย จะได้รับการส่งเสริมให้มีประเพณีนั้นๆสืบทอดไป ซึ่งการท่องเที่ยวนับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่สนใจร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีเอาไว้ และในปัจจุบันมีการสื่อสารที่เจริญ รวดเร็ว สามารถถ่ายทอดประเพณีให้คนที่ยังไม่เคยเห็นเกิดความสนใจและอยากมาท่องเที่ยว การอนุรักษ์ประเพณีที่ดิงามของไทยจึงต้องอาศัยการท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการท่องเที่ยวทำให้ประเพณีได้รับการเผยแพร่ต่อไปในโลกที่มีความเจริญด้วยสื่อเทคโนโลยี

6. การอนุรักษ์ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นไทย ในความเป็นไทยโดยเฉพาะชุมชนที่เป็นชาวพุทธ ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าประโยชน์ในการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน ด้วยความเป็นไทย โดยเฉพาะสิ่งที่ดิงาม ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดและถูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ประเพณีความเป็นชาวพุทธต่างๆ และให้รู้คุณค่าแม่น้ำลำคลอง ซึ่งในอดีตเปรียบสายน้ำเป็นเหมือนสายเลือดที่หล่อเลี้ยงชีวิตของมนุษย์ ต้องช่วยกันรักษาความสะอาด สามารถนำน้ำในคลองนำไปใช้ในการอุปโภคบริโภคได้ เมื่อคลองน้ำสะอาดสัตว์น้ำย่อมมีความอุดมสมบูรณ์ พืชพันธุ์ธัญญาหารก็จะอุดมสมบูรณ์ไปด้วย การประกอบอาชีพก็จะได้รับผลตอบแทนได้ดี งดใช้สารเคมี ที่เป็นพิษภัยต่อสุขภาพ ชีวิตทั้งคนและสัตว์ สิ่งใดที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศในแม่น้ำลำคลอง ให้ช่วยกันงด และให้ช่วยกันดูแล รักษาแม่น้ำลำคลองให้อยู่ในสภาพเป็นธรรมชาติ และหาวิธีการพัฒนาแม่น้ำลำคลองให้มีความเจริญ โดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศทางธรรมชาติ เป็นต้น ส่วนด้านกิจกรรมที่ชุมชนควรมีส่วนร่วมทั้งส่วนตัวและสังคมนั้น ชุมชนต้องตระหนักถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่ดิงามที่ประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมา ซึ่งวิถีชีวิตชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ส่วนใหญ่จะใช้การดำเนินชีวิตตามแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์และวัดสุวรรณารามดั้งเดิม และส่วนมากจะเป็นชุมชนชาวพุทธ นับถือพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะชุมชนวัดสุวรรณารามและชุมชนใกล้เคียงจะมีความเคารพนับถือ หลวงพ่อดี สุวัฒน์ อธิบดีเจ้า

อวาาสวัตสุวรรณารามและ หลวงพ่อพุทธบรรรังสี องค์พระประธานวัดคูบ้านเป็นที่เคารพกราบไหว้ของชุมชนแถบนี้ ดังนั้น การปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นไทย โดยเฉพาะชาวไทยพุทธ จึงมีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ความเป็นไทยไว้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นคนรุ่นเก่าหรือรุ่นใหม่ต้องมีความเป็นไทย แม้บางอย่างอาจจะดูไม่ทันสมัย แต่สามารถประยุกต์ให้ยุคทันสมัยได้ การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นไทยเป็นให้ชุมชนได้ตระหนัก เห็นคุณค่าและความสำคัญโดยเฉพาะสิ่งที่เป็นของบรรพบุรุษสืบทอดมา เช่น ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ และประเพณีที่สำคัญต่างๆของชุมชน จะได้สืบสานประเพณีนั้นๆให้อยู่ คู่ชุมชนต่อไปยาวนาน

ตารางที่ 5.1 แสดงข้อสรุปการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์	ข้อสรุป
1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ตามพุทธวิถีไทยและประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม	1. วิถีชีวิตชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ พบว่า ในอดีตชาวบ้านนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลอง โดยส่วนมากมักจะประกอบอาชีพทำนาทำสวนอยู่ตลอด เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สงบและร่มรื่น ปัจจุบันชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์วัดสุวรรณาราม มีความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและด้านภูมิศาสตร์เป็นอย่างมาก การติดต่อ การคมนาคม มีรถยนต์ใช้เป็นส่วนตัวมากขึ้น การเดินทางโดยคลองมีน้อยลงแต่วิถีชีวิตก็ยังคงผูกพันกับสายน้ำคลองมหาสวัสดิ์เช่น การเพาะปลูก การประมงพื้นบ้าน และการสัญจรแม้จะน้อยลงกว่าอดีต
	2. วิถีชีวิตชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ตามพุทธวิถีไทย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน มีศรัทธาตั้งมั่นและเข้มแข็งทั้งชุมชน ในวันสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเพณีของไทย ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ได้มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และเข้าร่วมสืบมาตลอด เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา มั่นมาฆบูชา วันเข้าพรรษา เป็นต้น
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินชีวิตตามพุทธวิถีไทยเพื่ออนุรักษ์ประเพณี	ด้านการอนุรักษ์ประเพณีตามพุทธวิถีไทยของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์
	1. การอนุรักษ์ประเพณีตามพุทธวิถีไทยชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ พบว่าชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ มีการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมอันเก่าแก่ของไทยและคนในท้องถิ่นวิถีชีวิตของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์แต่ดั้งเดิมรวมถึง

วัตถุประสงค์	ข้อสรุป
การบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม	กิจกรรมอื่นที่ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยสมาชิกของชุมชนก็จะให้ความร่วมมือเข้าร่วม และมีการถ่ายทอด สอนสืบต่อให้แก่เยาวชน คนรุ่นหลัง
	2. การอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม พบว่า วัด บ้านชุมชน ได้ร่วมกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดงานประเพณีการบิณฑบาตท้องขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นประเพณีที่อยู่กับชุมชนคลองมหาสวัสดิ์มานานกว่าครึ่งศตวรรษ
	3. วิถีพุทธมณฑลสืบสานประเพณีไทย พบว่า เป็นงานสืบสานประเพณีของชุมชนที่ร่วมกับส่วนงานราชการของอำเภอพุทธมณฑลจัดขึ้น เพื่อสืบสานประเพณีไทยเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย ในการสนับสนุนส่งเสริมการตลาดและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก
	ด้านแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณารามอย่างยั่งยืน
	1. การอนุรักษ์เชิงรูปแบบ รูปแบบของประเพณีต่างๆ ถือว่าเป็นความโดดเด่นของงาน ซึ่งประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณารามนั้น มีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น
	2. การอนุรักษ์เชิงคุณค่า คุณค่าของงานนี้ มีทั้งส่วนที่เป็นประเพณีและคุณค่าแห่งความเป็นสายน้ำแห่งสายเลือดนั่นคือสายน้ำคลองมหาสวัสดิ์ ชุมชนได้เห็นคุณค่าแห่งความเป็นพระพุทธรศาสนา อันมีพระรัตนตรัยเป็นที่เคารพกราบไหว้
	3. การอนุรักษ์เชิงผลประโยชน์ ชุมชนได้อาศัยประเพณีได้เข้าวัดร่วมกิจกรรมทำบุญตักบาตรตรงถือว่าเป็นผลดีต่อตนเองและสังคมชุมชนและประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ได้แก่ 1) ความสามัคคีของชุมชน 2) สืบสานประเพณีสำคัญของชุมชน 3) สร้างเศรษฐกิจชุมชน
4. การอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ความมีส่วนร่วมในงานประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ ชุมชนได้ร่วมแรงร่วมใจของชุมชน สามัคคีรับผิดชอบจัดงานขึ้น เช่น พระสงฆ์ ผู้นำชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนราชการ ร่วมมือกันจัดงานให้อยู่คู่ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์	

วัตถุประสงค์	ข้อสรุป
	5. การอนุรักษ์เชิงท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ประเพณีต่างๆ ที่มีอยู่ให้ได้รับการรักษาเอาไว้
	6. การอนุรักษ์ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นไทย ในความเป็นไทย โดยเฉพาะชุมชนที่เป็นชาวพุทธ ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ได้ตระหนักถึงความสำคัญตามแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เอกสารวิชาการและการให้ข้อมูลของบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป สามารถชี้ให้เห็นถึงประเด็นการอนุรักษ์แนวพุทธไทยกรณีศึกษาประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม สามารถนำมาปรายผลการวิจัยเพื่อตอบสนองมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

วิถีชีวิตของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ตามพุทธวิถีไทยและ ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณารามมีความสำคัญ (A1)

ในการวิจัยที่เป็นการจำแนกรหัสด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานการวิจัยมีประเด็นหรือปัจจัยเฉพาะ เช่น แนวทางพุทธวิถีไทยสู่ความเป็นวิถีชีวิตชุมชนซึ่งประกอบด้วยการศึกษาของ Chaiyasat, C. (2016) กล่าวถึงสภาพทั่วไปของชุมชนที่มีแม่น้ำเจ้าพระยาต่อวิถีชีวิตชาวบ้านชาวไทย ในการกระจายความหลากหลาย เช่น การคมนาคมขนส่ง เกษตรกรรม การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม เป็นต้น ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์นั้นมีชีวิตที่มีผูกพันกับลำคลองและเป็นที่อยู่อาศัยเช่นกัน ในประเทศไทยมิติของสายน้ำเปรียบเสมือนเส้นเลือดเพื่อรองรับทุกสิ่งที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิตการอนุรักษ์ตามแนวพุทธวิถีไทยในชุมชนคลองมหาสวัสดิ์มีความเป็นเอกลักษณ์พิเศษของชุมชนนี้เพราะมีการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและกลมกลืนกันในองค์ประกอบต่าง ๆ เช่นการสนทนาของผู้ให้ข้อมูลหลัก (KI9) กล่าวว่า "ถ้าเราเคารพธรรมชาติปฎิบัติของธรรมชาติจะสนับสนุนเราชีวิตคู่ที่อยู่กับความรัก" นั่นคือการกล่าวสนับสนุนการศึกษาเช่นเดียวกับโอมอสุลู (Omosulu, R. , & Inja, T., 2019) ได้กล่าวถึงปรัชญาของการมีชีวิตที่สำคัญในกลุ่มพวกมนุษยนิยมว่าปรัชญาของสิ่งมีชีวิตที่สำคัญสิ่งแวดล้อมด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ของมนุษย์และธรรมชาติ

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ประเพณีของชุมชน เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อมหรือ การอนุรักษ์ที่ไม่สำคัญในแง่ของมุมมองของสมาชิกในชุมชน เป็นต้น ที่ไม่ได้มีเฉพาะในการศึกษานี้เท่านั้น แต่ยังพบในการศึกษาของ Khartishvili, Muhar, Dax, & Khelashvili, (2019) สำหรับการพิจารณา การพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทที่มีความท้าทาย เช่น การประสานงาน ธรรมชาติ และการจัดการ เป็นต้น แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีต่อกันมาของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยส่งเสริมของ สมาชิกในชุมชนที่มีนัยสำคัญสูงการอนุรักษ์ตามประเพณีตามความคิดเห็นของชาวบ้านในหมู่บ้านซึ่งเป็น อุปกรณ์ลักษณะเฉพาะของชุมชนและมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ดังกล่าว การศึกษาของ Mutaqin, al et, (2021) ในการจำแนกประเภทพื้นที่บ้านเพื่อพัฒนาและรักษาประเพณีของหมู่บ้านเท่าที่สามารถทำได้ การศึกษาของเขา

สมมติฐานได้แสดงโดยการจำแนกความสำคัญออกเป็น 7 ประการตามหัวข้อ (theme) หรือ ปัจจัยสำคัญที่ค้นพบในศึกษาการอนุรักษ์ประเพณีบิณฑบาตท้องน้ำของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ 7 ข้อได้แก่ วิถีชีวิตของชาวชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ (T1) ประกอบด้วย 11 รหัสความถี่สูงสุดและเปอร์เซ็นต์ที่กล่าวถึง อย่างมีนัยสำคัญคือ "เมื่อก่อนชาวบ้านเคยสร้างบ้านบนฝั่งของคลอง" (f = 18, 90%) แนวทางพุทธศาสนา กับวิถีไทย (T2) ประกอบด้วย 10 รหัสซึ่งข้อมูลที่น่าเสนอความถี่และเปอร์เซ็นต์สูงสุดได้แก่ "สมาชิกใน ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ" (f = 20, 100%) พุทธศาสนาและการอนุรักษ์ประเพณีไทยในชุมชนคลอง มหาสวัสดิ์ (T3) ประกอบด้วย 22 รหัสและพบว่าความถี่และเปอร์เซ็นต์สูงสุดอย่างมีนัยสำคัญคือ "ประเพณีบิณฑบาตท้องน้ำ" (f = 20, 100%) ปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์การบิณฑบาตท้องน้ำ (T4) ประกอบด้วย 7 รหัสรายชื่อที่มีความถี่และเปอร์เซ็นต์สูงสุด คือ "ความเจริญทางคมนาคมทางบก ถนนเข้ามาสู่ชุมชน" (f = 20, 100%) ความสำคัญของประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ (T5) ประกอบด้วย 19 รหัส โดยมีรหัสที่มีค่าความสำคัญสูงสุดทั้งค่าความถี่และร้อยละได้แก่ "มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ การอุปถัมภ์ของพระภิกษุ" (f = 20, 100%) ปัจจัยของการอนุรักษ์ประเพณีการตักบาตรท้องน้ำ (T6) ประกอบด้วย 6 รหัส พบว่ามี 2 รหัส รายชื่อที่มีนัยสำคัญสูงสุดคือ "ปัจจัยการส่งเสริมของสมาชิกในชุมชน " (f = 20, 100%) และ "ปัจจัยการส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน" (f = 20, 100%) และหัวข้อสุดท้ายคือการอนุรักษ์ประเพณีตักบาตรทางพระพุทธรูปและวิถีไทยอย่างยั่งยืน (T7) ประกอบด้วย 16 รหัส รายชื่อที่มีนัยสำคัญสูงสุดคือ "ลักษณะประเพณีบิณฑบาตท้องน้ำ" (f = 20, 100%) และมีประเด็นการตีความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยแบ่งเป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. การอนุรักษ์ประเพณีตามพุทธวิถีไทยชุมชนคลองมหาสวัสดิ์

วิถีชีวิตชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ วัดสุวรรณาราม เป็นชุมชนที่อยู่ติดกับคลองมหาสวัสดิ์ มาเป็นเวลาร้อยกว่า 100 ปี พ.ศ. 2553) มีการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมอันเก่าแก่ของไทยและคนใน

ท้องถิ่นวิถีชีวิตริมคลองมาสวัสดิ์แต่ดั้งเดิม ส่วนใหญ่ชุมชนเป็นชาวไทยพุทธ นับถือพระพุทธศาสนาเมื่อถึงวันสำคัญ หรือโอกาสสำคัญเกี่ยวข้องกับศาสนาก็จะรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งในชุมชนแห่งนี้ จะเป็นประเพณีท้องถิ่นที่ตนเองถนัดและเป็นของบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดและสืบทอดมานานเช่น การตักบาตรตอนเช้า ถวายภัตตาหาร ถวายจตุปัจจัยไทยทาน ทำบุญทำทาน เข้าวัดปฏิบัติธรรมในวาระโอกาสต่าง ๆ ส่วนประเพณีอื่นๆ เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ ยังมีการสืบสานไว้อย่างเข้มแข็งปัจจุบันทางวัด และชุมชนได้ร่วมมือกันกับส่วนงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมประเพณีทางน้ำคลองมหาสวัสดิ์เป็นการอนุรักษ์สืบสานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชนสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ ดิยะจันทร์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาการอนุรักษ์ชุมชนกับวิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวง จังหวัดหนองคาย พบว่า

1) การอนุรักษ์ชุมชนกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความเชื่อ ในชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงอยู่ 4 ด้านดังนี้ (1) ด้านวิถีชีวิต ชาวชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงยังคงให้ความเคารพผู้อาวุโส มีการเกื้อกูลกันและกัน มีความสามัคคี และทำสาธารณประโยชน์ร่วมกันอยู่เสมอ (2) ด้านวัฒนธรรมชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมส่งเสริมบูรณปฏิสังขรณ์ และร่วมกันสืบต่ออนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณีไว้ (3) ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงมีการรักษาสภาพแหล่งน้ำ รักและหวงแหน ส่งเสริมคนรุ่นหลัง ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิด ร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาแหล่งน้ำอยู่เสมอ (4) ด้านความเชื่อชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงให้ความเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น) ร่วมสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นคุณค่าของอดีตและปลูกฝังความเชื่อให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง

2) แนวทางการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวง มีอยู่ 3 ประการคือ (1) การอนุรักษ์ (2) การฟื้นฟู และ (3) การประยุกต์

การอนุรักษ์วิถีชีวิตของชุมชน สอดคล้องกับ จำเนียรน้อย สิงห์รักษ์ ได้ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีการเลี้ยงผีฝ่ายของชุมชนลุ่มน้ำคลองสวนหมากจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีการเลี้ยงผีฝ่ายของชุมชนลุ่มน้ำคลองสวนหมาก ซึ่งแฝงด้วยคุณค่าหลายด้านอันส่งผลต่อการดำเนินชีวิต แต่ด้วยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเพณีการเลี้ยงผีฝ่ายถูกลดบทบาทลง การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นจึงขาดหายไป จึงควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษาโดยมีการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์ร่วมกัน และสนับสนุนการสร้างผู้นำด้านภูมิปัญญาการเลี้ยงผีฝ่ายให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อยกระดับภูมิปัญญาประเพณีการเลี้ยงผีฝ่ายให้เป็นที่ยอมรับสืบต่อไป

ในปัจจุบัน วิถีชีวิตชุมชนเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากความเจริญด้านต่างๆ เข้ามา จากการทำอาชีพการเกษตรแบบดั้งเดิม ได้ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเป็นการเกษตรเชิงอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว เช่น สวนเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว นาบัว ร้านอาหารแบบชมนา ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่มีนาข้าวมีสวนผลไม้ มีน้ำอุดมสมบูรณ์สามารถทำการเกษตรตลอดทั้งปี ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างเศรษฐกิจด้านการเกษตรต้องการของชุมชน ซึ่งส่วนหนึ่งได้หันมาทำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การเกษตร สอดคล้องกับวิจัยของคัทลียา นาวิเศษ และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง วิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำสู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ปัจจัยด้านบริบทชุมชน และปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชนชาวตำบลนาเสียว สะท้อนออกมาว่าปัจจัยทั้ง 2 ด้านมีความสำคัญในระดับที่มาก ที่ชุมชนมีความต้องการให้มีการบริหารจัดการน้ำเพื่อการประกอบอาชีพการเกษตร รองลงมาคือชุมชนต้องการบริหารจัดการแหล่งน้ำทางธรรมชาติให้มีอยู่ให้มีความพร้อมและเหมาะสมแก่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) ปัจจัยการบริหารจัดการน้ำที่สู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ คือต้องมีการเชื่อมโยงการบริหารจัดการน้ำกับวัฒนธรรมชุมชนเพื่อสร้างอาชีพใหม่และเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน โดยผู้นำชุมชนต้องให้ความสำคัญกับปัญหาและความต้องการ พร้อมทั้งเปิดใจในการรับข้อมูลจากคนในชุมชน ผู้นำ มีวิสัยทัศน์ สนใจโลกภายนอก มีจิตพัฒนา และเห็นประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นที่ตั้งสามารถนำ

นโยบายการเปลี่ยนแปลงภายนอกมากำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงกับบริบทชุมชนและทรัพยากรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเดิม เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามวิถีชุมชน 3) รูปแบบวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำ สู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ คือการบริหารจัดการน้ำด้วยวิธีการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็ง อนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำจัดการน้ำเพื่อสร้างความมั่นคงควรมีการบริหารจัดการระบบน้ำให้เป็นระบบเพื่อสอดคล้องกับความของน้ำในภาคการเกษตรการบริหารจัดการคุณภาพน้ำให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อการอุปโภคบริโภคเชื่อมโยงกับวิถีชุมชนกับการบริหารจัดการน้ำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ต้องสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการกับทุนทางสังคมระดมตามกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาครัฐกำหนด ใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จัดทำแนวทางปฏิบัติประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่าย

2. ประเพณีทางน้ำที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

ประเพณีทางน้ำที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา หมายถึงประเพณีหรือกิจกรรมทางน้ำต่างๆ ที่กระทำสืบทอดกันมาในชุมชนนั้น ๆ หรือตามท้องถิ่นของตน เป็นประเพณีที่มีความสัมพันธ์กับ

พระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม อาจเป็นวิธีการหรืออุบายให้เกิดกุศลแก่ผู้ร่วมงาน ซึ่งมีรูปแบบต่างๆกันไป ซึ่งประเพณีทางน้ำในประเทศไทยมีอยู่หลากหลาย ตามท้องถิ่นนั้น การสืบทอด

ประเพณีต่างๆเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมาสู่ลูกหลานต่อมาเป็นประเพณีของชุมชนแต่ละท้องถิ่นซึ่งอาจเหมือนกันหรือแตกต่างกัน แต่จะมีความคล้ายกันตรงที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ประเพณีทางน้ำของชุมชนชาวไทยมีอยู่อย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับปฏิบัติสืบทอดกันมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนสันต์ ปานแก้ว และ รงค์ บุญสวยขวัญ (2558 น.116) ได้ศึกษาประเพณีชักพระทางทะเล อำเภอกะพะงั่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวว่า ประเพณีชักพระเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวใต้ ซึ่งตรงกับวันออกพรรษาในวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 เป็นการจำลองเหตุการณ์ เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เพื่อแสดงธรรมโปรดพุทธมารดาในช่วงเข้าพรรษาเมื่อเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ชาวบ้านจึงแห่แหนกันไปเฝ้ารับเสด็จในประเพณีชักพระพุทธศาสนิกชน จะพร้อมใจกันอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่วางอยู่เหนือเรือ รถ หรือล้อเลื่อน แล้วทำการชักเรือพนมพระออกจากวัดเพื่อไปสมโภชยังสถานที่ที่นัดหมาย ในระหว่างการชักเรือพนมพระจะมีการตีโพนไปตลอดทาง เพื่อประกาศให้รู้ว่ามี การชักพระแล้ว อำเภอกะพะงั่น ตั้งอยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ห่างจากอำเภอมืองสุราษฎร์ธานีไป ทางทิศตะวันออกเป็นระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมประมาณ 193 ตารางกิโลเมตรประกอบด้วยเกาะใหญ่ 2 เกาะ คือ เกาะพะงั่น มีพื้นที่ 168 ตารางกิโลเมตร และเกาะเต่า มีพื้นที่ 25

ตารางกิโลเมตร จากสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะจึงทำให้อาชีพทำประมงเป็นอาชีพหลัก ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ด้วยเหตุนี้จึงมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน

สายนํ้านับว่าเป็นการเชื่อมโยงกับชีวิตมนุษย์มายาวนาน จะสังเกตเห็นว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์จะมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ตามห้วยหนองคลองบึง คงเป็นเพราะว่าสายนํ้าเป็นส่วนสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ จึงตั้งรกรากอยู่ตามสายนํ้า แม้แต่พระพุทธศาสนา การเดินทางเผยแผ่ศาสนา ก็มีความสัมพันธ์กับสายนํ้า หรือแม้แต่ประเพณีเกี่ยวกับศาสนาหลายอย่าง ที่มีนํ้าเป็นตัวเชื่อมโยง ผูกพันสายนํ้า นับว่าสายนํ้าเป็นแหล่งอารยธรรมของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ฤทัยพรรณ ทองจับ และในตะวัน กำหอม (2565 หน้า 256) กล่าวว่า ชักพระหรือลากพระเป็นประเพณีทางพุทธศาสนากระทำกับหลังจากวันมหาปวารณาหรือวันออกพรรษา 1 วันซึ่งตรงกับวันแรม 1 ค่ำเดือน 11 โดยพุทธศาสนิกชนพร้อมใจกันอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนบุษบกที่วางอยู่เหนือเรือรถหรือล้อเลื่อนแล้วแห่แหนชักลากไปตามลำน้ำหรือตามถนนหนทางท้องถิ่นโดยอัญมนํ้าหรือมีลำคลองมีการชักพระทางน้ำ ถ้าห่างไกลลำคลองที่มีการพระทางบกเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้สักการบูชาและถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ประเพณีนี้

สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นในประเทศอินเดียตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ที่นิยมเอาเทวรูป แต่แทนในโอกาสต่างๆ เช่น การแห่เทวรูปพระอิศวร การแห่เทวรูป พระนารายณ์ เป็นต้นต่อมาชาวพุทธจึงนำเอาประเพณีนี้มาปรับให้เข้ากับพุทธตำนานว่าพระพุทธร่องค์ทรงกระทำยมกปาฏิหาริย์ปราบเดียริณี ณ ป่ามะม่วงกรุงสาวัตถีซึ่งเป็นฤดูพรรษาพอดีพระองค์เสด็จไปจำพรรษา ณ ดาวดึงส์ด้วยมีพระประสงค์จะแสดงธรรมโปรดพุทธมารดาซึ่งขณะนั้นจุติเป็นเทพสถิตอยู่ ณ ดุสิตเทพพิภพแล้วเสด็จกลับมนุษยโลก ในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน ชาวเมืองต่างปลาบปลื้มจึงมารับเสด็จและอัญเชิญพระพุทธร่องค์ขึ้นประทับบุษบกที่เตรียมไว้แล้วแห่แหนไปยังที่ประทับของพระพุทธร่องค์จากเหตุการณ์ครั้งนั้น จึงเกิดเป็นประเพณีชักพระสืบมา เมื่อเลยสมัยพุทธกาลและมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นพุทธศาสนิกชนจึงนำพระพุทธรูปมาแห่สมมติแทนพระพุทธร่องค์จนกลายเป็นประเพณีสืบต่อกันมา (ธนสันต์ ปานแก้ว และ รงค์ บุญสวยขวัญ, 2557 : 114-123) การอนุรักษ์เป็นการสืบทอดสิ่งดีงามทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติให้คนรุ่นหลังได้รับรู้และนำมาประพาดสืบต่อกันมาจนเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นก็จะมี ความแตกต่างกันไป การอนุรักษ์ประเพณีเป็นการสืบทอดเรื่องราว เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

วิถีชีวิตชาวไทยพุทธมีปัจจัยต่างๆ

ที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ประเพณีบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม (A2)

แนวทางที่ถูกนำเสนอไว้ในข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงไว้ 3 แนวทางหลัก โดยสอดคล้องกับตัวแปรหรือปัจจัยที่จะมีผลกับการอนุรักษ์ประเพณีบิณฑบาตท้องน้ำของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ กล่าวคือ การเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ประเพณีบิณฑบาตท้องน้ำ ควรได้รับการสนับสนุนจากทั้งหน่วยงานราชการและหน่วยงานภายนอกจากองค์กรของรัฐ ความสะอาดและสุขอนามัยเป็นสิ่งสำคัญ กิจกรรมวิชาการ การจัดกิจกรรมและความถี่ที่มากขึ้น กิจกรรมชุมชนที่หลากหลาย และคนในท้องถิ่นหรือหมู่บ้านควรเข้าร่วมในงานนี้ กิจกรรมคือการอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ พบความคล้ายคลึงกันกับกิจกรรมที่แสดงให้เห็นของ Fotu, et al., (2021) กล่าวถึง "การสร้างความร่วมมือกันกับโรงเรียนและความจำเป็นที่ต้องการบุคคลในชุมชนให้กำหนดแนวทางในการเปลี่ยนแปลงตามที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญ ดังนั้นการศึกษาทั้งสองจึงชี้ไปที่การจัดการชุมชนที่เกี่ยวข้อง (2) การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเพณีชุมชนและประเพณีบิณฑบาตในน้ำที่วัดสุวรรณาราม การถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางสังคม เศรษฐกิจชุมชน มรดกทางพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมการแต่งกายไทย และอื่นๆ สรุปการศึกษาชี้ให้เห็นถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญในรายละเอียดของเครื่องแต่งกาย ที่ประกอบด้วยการศึกษาของ Kuppako (2016) ที่ศึกษาเรื่องการเหยียดเชื้อชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเห็นจุดเด่นของ

วัฒนธรรมการแต่งกายของไทยเป็นประเพณีที่งดงามด้วยสีสัน ประเพณีไทยที่สืบทอดมาจากสังคมและวิถีชีวิตที่ได้รับอิทธิพลจากวิถีชีวิตชาวพุทธ (3) การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นแบบองค์รวมเพื่อความยั่งยืนของประเพณีพื้นบ้าน และศิลปกรรมเป็นส่วนประกอบในพิธี เช่น การประกวดนางงาม (การประกวดนางนพมาศ) เทศกาลลอยกระทง การแสดงเพลงเรือแม่ศรีนวล (เพลงมรดกวัฒนธรรม) ชกมวย (มวยทะเล) พายเรือทำทนายผีเท้าเงียบและท่ายเรือ การประกวดส้มโอคุณภาพดีที่สุดของชุมชน และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอื่น ๆ เช่น ทำบุญตักบาตร สวดมนต์ รักษาศีล ฯลฯ ซึ่งเหล่านั้นแสดงถึงพุทธวิถีไทยและประเพณีที่ยังรากลึก ทั่วไปในชุมชน เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ถือเอาประเพณีทางพุทธศาสนาที่มีคุณค่าของการส่งเสริมเชิงผลประโยชน์ของสังคมเข้าไว้ด้วย วันหยุดทางศาสนาตามประวัติศาสตร์ วัดในพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นตัวแทนของบทบาทต่างๆ เช่น ตลาด หอประชุม สวนชุมชน ที่จอดรถ ฯลฯ (บุญจุกุลย์ ไหละ & Vuolteenho, 2021; Phathong, & Kenaphom, 2019)

การอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตที่ถ้ำวัดสุวรรณาราม การศึกษาชี้ให้เห็นประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดและถูกสืบทอดมาเป็นของสังคมไทย อยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน การที่ประเพณีต่างๆ ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ก็เพราะได้รับการอนุรักษ์กันมาจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังมีประเพณีบางอย่างที่ถูกลืมและสูญหายไปกับอดีต เพราะไม่ได้รับการอนุรักษ์สืบทอดมาจากคนรุ่นหลังที่ไม่เห็นความสำคัญและอนุรักษ์ไว้ ซึ่งบางประเพณีที่ถูกลืมหายไปเป็นที่น่าเสียดาย การที่จะรักษาประเพณีต่างๆ ของไทยให้อยู่คู่กับสังคม ชุมชน จะต้องได้รับการอนุรักษ์ ด้วยให้คนรุ่นหลังได้เห็นความสำคัญ จะได้ช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีของไทยเอาไว้ตราบนานเท่านาน ซึ่งแนวทางการอนุรักษ์มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับนางสุภาพร เจริญวัฒนมณี (2560) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ กรณีศึกษา ผ้าไหม มัดหมี่ตำบลบ้านเขว้า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผลวิจัยพบว่า การตระหนักเห็นถึงคุณค่าการทอผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวชุมชนบ้านเขว้า ที่ได้สืบทอดต่อกันมามากกว่า 200 ปีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตายาย เป็นสิ่งที่มีค่ามาก โดยปลูกจิตสำนึกของคนในรุ่นสมัยใหม่ ให้ตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมเก่าแก่ มานานตั้งแต่สมัยโบราณนั้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้น ในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนทุกภาคฝ่าย สิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องมีคือจิตสำนึกที่ต้องการจะอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ ยิ่งในยุคสมัยที่เปลี่ยนไป คนในชุมชน ไม่สนใจและละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น การปลูกจิตสำนึกคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่จึงเป็นสิ่งสำคัญ หากคนในชุมชนขาดซึ่งจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาแล้วไป การอนุรักษ์ภูมิปัญญานี้คงไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ อย่างแน่นอน การที่จะอนุรักษ์ประเพณีต่างๆ ของไทยให้อยู่คู่ชุมชนนั้นต้องอาศัย

ส่วนต่างๆ สอดคล้องกับบทความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีไทยเกิดเป็นแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีไทยไว้ ดังนี้

1. การค้นคว้าวิจัย คว้าศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของไทยในด้านต่างๆ ของท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาค และประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น มุ่งศึกษาให้รู้ความเป็นมาในอดีต และสภาพการณ์ในปัจจุบัน

2. การอนุรักษ์ โดยการปลูกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าแก่นสาระและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ สร้างจิตสำนึกของความเป็นคนท้องถิ่นนั้นๆ ที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งสนับสนุนให้มีพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพิพิธภัณฑ์ชุมชนขึ้น เพื่อแสดงสภาพชีวิตและความเป็นมาของชุมชน อันจะสร้างความรู้และความภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นด้วย

3. การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยม

4. การพัฒนา ควรรีเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานในการรวมกลุ่มการพัฒนาอาชีพควรรนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อต่อยอดใช้ในการผลิต การตลาด และการบริหาร ตลอดจนการป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5. การถ่ายทอด โดยการนำภูมิปัญญาที่ผ่านมามีเลือกสรรกลั่นกรองด้วยเหตุและผลอย่างรอบคอบและรอบด้าน แล้วไปถ่ายทอดให้คนในสังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์และปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ

6. ส่งเสริมกิจกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

7. การเผยแพร่แลกเปลี่ยน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง โดยให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ด้วยสื่อและวิธีการต่างๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

8. การเสริมสร้างปราชญ์ท้องถิ่น โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ผู้ดำเนินงานให้มีโอกาสแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีการยกย่องประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่างๆ

การอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นประเพณีที่งดงาม เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่คลองและชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ให้ยาวนานชั่วลูกชั่วหลาน สอดคล้องกับ อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ (2553) ได้ศึกษาการอนุรักษ์ชุมชนกับวิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวง จังหวัดหนองคาย พบว่า 1) การอนุรักษ์ชุมชนกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และความเชื่อ ในชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงมีอยู่ 4 ด้านดังนี้ (1) ด้านวิถีชีวิต ชาวชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงยังคงให้ความเคารพผู้อาวุโส มีการเกื้อกูลกันและกัน มีความสามัคคีและทำสาธารณะประโยชน์ร่วมกันอยู่เสมอ (2) ด้านวัฒนธรรม ชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ส่งเสริมบูรณปฏิสังขรณ์ และร่วมกันสืบทอดอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมประเพณีไว้(3) ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงมีการรักษาสภาพแหล่งน้ำ รักและหวงแหน ส่งเสริมคนรุ่นหลัง ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิดร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาแหล่งน้ำอยู่เสมอ (4) ด้านความเชื่อชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงให้ความเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ทั้งที่มองเห็นและมองไม่เห็น) ร่วมสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นคุณค่าของอดีตและปลูกฝังความเชื่อให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง2) แนวทางการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวงมีอยู่ 3 ประการคือ (1) การอนุรักษ์ (2) การฟื้นฟู และ (3) การประยุกต์

การอนุรักษ์ประเพณีต่างๆ นั้นจะได้ผล และมีประสิทธิผล ด้วยการความร่วมมือกันของชุมชนท้องถิ่นนั้นรวมถึงส่วนงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ประเพณีไทย ซึ่งสอดคล้องกับ ธนพล วิยาสิงห์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกุยบ้านกู่ ตำบลกู่อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวกุยบ้านกู่ ดังนี้ (1) กระบวนการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูวัฒนธรรมกุย เกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจของคนในชุมชนชาวกุยที่ตระหนักถึงปัญหาและมีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาในทิศทางเดียวกัน (2) การส่งเสริมการอนุรักษ์ ปัจจุบันชุมชนชาวกุยบ้านกู่ดำเนินการส่งเสริมการอนุรักษ์การท่องเที่ยววัฒนธรรมที่สอดคล้องกับนโยบายจังหวัด โดยเริ่มจากการพัฒนาจากการสร้างพลังของคนในชุมชนกลุ่มเล็กๆ ก่อนและพัฒนาต่อยอดให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชน โดยนาต้นทุนชุมชนมานำเสนอเป็นฐานการท่องเที่ยว (3) กระบวนการมีส่วนร่วมในหน้าที่รับผิดชอบ เกิดจากการรวมกลุ่มเล็กๆ และดำเนินการแบ่งหน้าที่ตามความสามารถและความถนัด โดยแกนนำหลักในการขับเคลื่อนเป็นผู้นำชุมชนมีหน้าที่ในการมอบหมายประสานงานให้สมาชิกชุมชนเข้ามาร่วม โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การจัดการอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกุยให้เกิดการพัฒนาและรักษารากเหง้าชาติพันธุ์ของตนเอง ให้ลูกหลานคนรุ่นหลังได้เห็นเป็นปณิธานของการทำงาน (4) กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนการ

อนุรักษ์วัฒนธรรมที่มุ่งสู่นาคต โดยชุมชนมีแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมเพื่อ การอนุรักษ์ คือ การให้ความสำคัญจากจุดเล็กๆ และเริ่มขยายเครือข่ายออกไปให้สมาชิกที่เข้าร่วมเข้ามา ด้วยความสมัครใจเพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่ยั่งยืน (5) กระบวนการประชาคม (6) การมองผลประโยชน์ จากการอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วมกัน ผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน คือ ผลประโยชน์ที่เป็นความสุข ทางจิตใจ และผลประโยชน์ที่จับต้องได้ อาทิ เศรษฐกิจชุมชนที่เป็นรายได้ของสมาชิกชุมชน (7) การเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม ชุมชนมีแนวคิดในการเตรียมพร้อมต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวจะทำให้สามารถเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของ กระแสสังคมได้เท่าทัน และ (3) การอนุรักษ์ที่ยั่งยืน แนวทางที่ดำเนินการในปัจจุบันของชุมชนชาวกูย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนชาวกูยบ้านมุงไปที่คนเป็นหลัก โดยมีการนำ เยาวชนและคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น มุ่งเน้นนำเด็กและเยาวชนในชุมชนให้มา เรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ชุมชนซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้จะเป็นการสืบสานการอนุรักษ์วัฒนธรรมกูดได้ มั่นคงและยั่งยืน

ประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม พบว่าการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะที่เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เป็นงานส่วนรวมสิ่ง สำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนั่นคือการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งถ้าหากชุมชนร่วม แรงร่วมใจกันงานก็จะสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ เพราะความสามัคคีร่วมมือกัน ยิ่งสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้คนร่วมเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากขึ้น จึงจำเป็นต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน นั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสุมา บุญกาญจน์ และชวิทย์ สุจฉายา (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดทำแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมกรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันท บุร พบว่า กระบวนการทำงานช่วยสร้างการมีส่วนร่วมได้ในระดับสูง ทำให้ชุมชนและเทศบาลเข้าใจและ เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนมากขึ้น จนเกิดมติดยอมรับแนวทางดังกล่าวร่วมกัน โดยมี ปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วม คือ การที่ชุมชนมีประเด็นปัญหาาร่วมกัน ส่วนอุปสรรคที่มีผลต่อ กระบวนการมีส่วนร่วม คือ ความขัดแย้งของคนในชุมชนที่ยังคงมีอยู่ ทำให้ไม่สามารถเกิดการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกันนอกจากนี้ภายในชุมชนประกอบด้วยผู้เช่าเกือบ 50% และมีเจ้าของ พื้นที่ที่อาศัยอยู่ภายนอกชุมชนอีกประมาณ 15% จาก 240 หลังคาเรือน ซึ่งบุคคลเหล่านี้มักขาด ความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ ส่วนกระบวนการและเครื่องมือที่มีศักยภาพที่นำไปสู่การแก้ปัญหาและเกิดการ ประสานผลประโยชน์ร่วมกัน คือ การสนทนากลุ่มย่อย อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟู ชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องผลักดันให้แกนนำชุมชนจัดตั้งคณะกรรมการดูแลรักษาชุมชน และจัด

กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมให้ชุมชนได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอย่างมีทิศทาง และสอดคล้องกับ สมบัติ นามบุรีและ จิตวิมุติ หมั่นมี (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานหลักในการประชุมประจำเดือนเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณี ส่วนใหญ่จะเป็นการประชุมของผู้นำชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนานั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรหลักในการจัดทำแผนชุมชนของท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำโครงการจัดเตรียมงบประมาณและการดำเนินงาน และประสานไปยังหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชนในการดำเนินการ รวมทั้งแนวทางการเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนผู้นำชุมชนมีการประชาสัมพันธ์เทศกาลทอดเทียนแก่ประชาชนและระดมคนในชุมชนเข้าร่วม 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์นั้น เป็นการสืบสานและฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบประเพณีวัฒนธรรมนั้น คณะกรรมการจาก อบต. และฝ่ายท้องที่ร่วมประเมิน มีการประเมินการจัดงานประเพณีทุกครั้ง มีการปรับปรุงกิจกรรมและรายงานการดำเนินงานให้ประชาชนรับทราบมีการประเมินความพึงพอใจของประชาชน ชาวบ้านไม่ได้เข้าไปร่วมประเมินประเด็นแนวทางการอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. วัดและพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณของชุมชน

วัดและพระสงฆ์ ถือว่าเป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก มีบทบาท นำพาทางจิตวิญญาณ เป็นที่พึ่งยามทุกข์ยาก พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้เข้าวัด ทำตักบาตร ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม กราบไหว้เคารพบูชา พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ครูบาอาจารย์ที่เคารพนับถือ มีสถานที่ร่มรื่น เงียบสงบ เหมาะสำหรับปฏิบัติธรรม และได้ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาาร่วมกัน ทำให้เกิดความสุขทางใจ ทั้งยังได้ทำบุญปล่อยนก ปล่อยปลา สนทนาธรรม พระสงฆ์เป็นผู้นำ เป็นที่เคารพกราบไหว้ ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นที่พึ่งในยามทุกข์ยากได้ แนะนำสั่งสอนในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ นำพาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งส่วนตนและสังคม วัดมีความสะอาด อำนวยความสะดวกสบาย แก่ชุมชนที่อาศัยอยู่ริมคลองมหาสวัสดิ์ ทั้งใกล้และไกล จะทำให้พุทธศาสนิกชนมุ่งหวังและให้ความสำคัญและเคารพเลื่อมใส วัดและพระสงฆ์จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะชักจูงให้ชุมชนเข้าวัด และร่วมงานประเพณีต่างๆทางพระพุทธศาสนาที่จัดขึ้นด้วยความเต็มใจ

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม

ในการอนุรักษ์ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม ส่วนสำคัญที่จะทำให้ประเพณีนี้อยู่คู่ชุมชนตราบนาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของชุมชนที่เป็นมีพื้นฐานมาจากความสามัคคีในรากเหง้าของคนในชุมชน กระตุ้นความรู้สึกสำนึกในความเป็นจารีตประเพณี ภูมิปัญญาและสืบสานมรดก และแนวปฏิบัติตามวิถีไทยพุทธของชุมชนจากบรรพบุรุษมิให้สูญหายไป วัด ชุมชน หน่วยงานราชการ จะต้องมีส่วนร่วมดำเนินการและสนับสนุนในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของชุมชน ทุกส่วนงานมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ ซึ่งปัจจุบัน หน่วยงานทางภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วมสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีความพร้อมทั้งงบประมาณและบุคลากร ที่จะดำเนินการในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นของชุมชน ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณารามเช่นเดียวกัน จำต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น โรงเรียนให้เด็กหรือเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม ถ่ายทอดความรู้ ปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าประเพณีท้องถิ่นของตน รู้จักรักษาและหวงแหนประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

3. คุณค่าประเพณีต่อชุมชนตามพุทธวิถีไทย

ประเพณีไทยที่เป็นความรู้ เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่สืบทอดมาจนถึงลูกหลานนับว่าเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความเลื่อมใสต่อพระพุทธศาสนา บางอย่างเป็นกุศโลบาย ให้คนรู้จักบาป บุญ สร้างความรักความสามัคคีของชุมชนดั่งนั้น ชุมชนคนคลองมหาสวัสดิ์ และชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงวัดสุวรรณาราม ได้สืบทอดและสืบสานประเพณีที่ดีงามของชุมชนไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่ประเพณีต่างๆ จะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา การอนุรักษ์ประเพณีอันดีงาม เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์บริเวณใกล้เคียงวัดสุวรรณารามแห่งนี้ ซึ่งประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ ถือว่าเป็น ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดและสืบทอดมาจนชั่วลูกหลาน ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ให้ยั่งยืนถาวร เป็นการอุปถัมภ์ค้ำชู สืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นการแสดงวิถีชีวิตสืบเนื่องกับการอาศัยอยู่ริมคลองตลอดจนความรัก ความสามัคคีของชุมชนได้เป็นอย่างดีและปลูกฝังให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่า ประเพณีอันดีงามของชุมชน เป็นสิ่งทรงคุณค่าของความเป็นไทย ต้องอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับชุมชนไทยพุทธให้ยั่งยืนนาน

4. ประโยชน์ของประเพณีการบิณฑบาตท้อง วัดสุวรรณาราม

ประโยชน์ของประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม ได้สร้างนิสัยการให้ด้วยการใส่บาตร ขจัดความตระหนี่ บรรเทาความเห็นแก่ตัว ไม่ละโมภ มีความเอื้อเฟื้อ และความเสียสละ สร้างใจให้เป็นสุขและสร้างสังคมให้ร่มเย็น เป็นการเพิ่มพูนความดี เป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เพราะพระสงฆ์สามเณรต้องอยู่ด้วยการบิณฑบาต

เลี้ยงชีพ ต้องอาศัยชาว พุทธช่วยอุปถัมภ์ ด้วยปัจจัย จึงจะอยู่ได้ และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มีอายุสืบต่อไป สร้างความรักสามัคคี ประองดองให้กับชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ เกิดเป็นพลังแห่งความสามัคคีขึ้น ซึ่งหลังนี้จะช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบสุข ความสามัคคีของหมู่คณะ ย่อมทำให้เกิดสุข ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ประชาชนได้มีส่วนร่วม ทำให้เศรษฐกิจชุมชนหมุนเวียนหล่อเลี้ยงชีวิตได้ยาวนาน

5. คลองแห่งสายโลหิตของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์

ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์มีคลองมหาสวัสดิ์เปรียบเสมือนสายเลือดที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนริมคลองมหาสวัสดิ์ ด้วยการอุปโภค บริโภค ใช้สอยน้ำให้เกิดประโยชน์ เช่นการทำไร่ ทำนา ทำสวนปลูกผัก เลี้ยงปลา รวมทั้งการสัญจรไปมาหาสู่กัน ล้วนแล้วแต่อาศัยสายน้ำในคลองมหาสวัสดิ์ ได้หล่อเลี้ยงชีวิตชีวิตจึงผูกพันกับสายน้ำผืนน้ำทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์มากมายมหาศาล เลี้ยงชีวิตผู้คนแถบนี้ให้เติบโตใหญ่และมีความสุข มานานนับชั่วอายุคน ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ ต้องช่วยกันรักษาเอาไว้ดังเช่นสายเลือดของคน และประเด็นที่สำคัญคือในอนาคต เยาวชนจะเป็นผู้สืบสานประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำ ควรปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของสายน้ำที่อยู่คู่ชุมชนและคู่คลองมหาสวัสดิ์ เปรียบเหมือนสายโลหิตที่อยู่คู่ชีวิตของชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์

6. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ

ประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม นับได้ว่าเป็นประเพณีที่ได้รับความนิยมจากชุมชนท้องถิ่นที่ได้สืบทอดกันมา และในปัจจุบันได้จัดงานร่วมกับประเพณีต่างๆ เช่นประเพณีลอยกระทง ทำให้ผู้คนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากประชาชนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงมาร่วมงานแล้วยังมีกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกส่วนหนึ่งที่มาร่วมงาน ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวมาร่วมงานค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในปัจจุบันมีการสื่อสารผ่านโลกออนไลน์ทำให้เป็นที่รู้จักของคนไปอย่างกว้างขวาง ในประเพณีนี้ล้วนแล้วแต่เป็นความหลากหลาย มีสีสัน น่าดูน่าชม มีทั้งมหรสพครบครัน ตลอดจน สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ยิ่งถ้าเป็นช่วงวันหยุดราชการด้วยแล้ว จะมีผู้คนมาร่วมงานอย่างล้นหลาม สร้างรายได้แก่ชุมชน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนขยายตัว ในบริเวณงานมีของขายหลากหลาย ผู้ที่มาร่วมงานสามารถท่องเที่ยวล่องเรือชมวิถีชุมชนคลองมหาสวัสดิ์และชมनावัว ฯลฯ ซึ่งบางที่ทำเป็นที่พักผ่อน ร้านอาหาร ร้านกาแฟ เป็นต้น นั่งชิล กับธรรมชาติร้านอาหารกลางทุ่งนาดูตึ่มกับไอโซนอากาศบริสุทธิ์ในสวน เดินหรือนั่งรถไถมาชมสวนผลไม้ ชมสวนกล้วยไม้ และพักผ่อนแนวธรรมชาติ ชมวิถีชีวิตชุมชน ชื้อของฝากมีตลาดน้ำอยู่ใกล้ๆ ชื้อผลไม้ที่เป็นผลผลิตจากชุมชนหลากหลายชนิด ทั้งที่เป็นผลไม้ในฤดูกาลและนอกฤดูกาล เช่น ส้มโอ มะม่วงนาชานิด กล้วยนาชานิด นับว่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ชวนให้ผู้ที่ยังไม่เคยมาท่องเที่ยวต้องการมา ผู้มาแล้วก็ประทับใจ และเมื่อประสบโอกาสก็มาอีก

7. การปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นไทยของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์

การที่จะรักษาประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ที่เป็นของเก่าแก่ ให้ทรงคุณค่าอยู่คู่ชุมชนคนไทยได้นั้นต้องอาศัยความรัก ความสำคัญและประโยชน์ ที่มีอยู่ในจิตสำนึกของคนในชุมชนนั้นๆ ต้องปลูกฝังปลูกจิตสำนึกในความเป็นไทย ให้รู้สึกรักและหวงแหนสิ่งดีงาม อันเปรียบเหมือนมรดกทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษได้สืบทอดมายั่วลูกหลาน ให้รู้สึกว่าตนเองเป็นคนไทยพุทธ มีวัฒนธรรมความเป็นไทย มีศรัทธา เลื่อมใส นับถือพระพุทธศาสนา มีความเชื่อเรื่องดีงาม เชื่อเรื่องบาป บุญ และผลของกรรม โดยเฉพาะชุมชนที่เป็นชาวพุทธ ให้ตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่าและประโยชน์ ในการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชน สิ่งแวดล้อม สายน้ำ ลำคลอง ด้วยความเป็นไทย ที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดและถูกสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีแผนการ/กิจกรรมการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น ประเพณีการบิณฑบาตท้องถิ่น ร่วมกันโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นแกนกลางสำคัญในการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ตามมาตรฐานของกระทรวงวัฒนธรรม กรมส่งเสริมการปกครอง ตามภารกิจการบำรุงรักษา ศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องให้การส่งเสริมสนับสนุน การจัดกิจกรรมงานงานประเพณีการบิณฑบาตท้องถิ่นในรูปแบบเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวของชุมชนให้มีหลากหลายจัดกิจกรรม และเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมเชิงเนื้อหาสาระ และกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประเพณีพื้นบ้าน ที่น่าสนใจ เพื่อให้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ของงานประเพณี เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าแก่งานประเพณีที่หลากหลายรูปแบบ

3) หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวอำเภอพุทธมณฑลควรมีการนำเสนอและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของอำเภอและชุมชน เช่นวัด ตลอดจนวิถีชุมชนพื้นบ้าน และสวนผลไม้ การจัดบริการนำเที่ยว เรือนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวในช่วงวันงานประเพณี

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

1) จากผลการศึกษาพบว่า การอนุรักษ์ประเพณีชาวไทยพุทธ ที่มีอยู่คู่ชุมชนของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์ มีการอนุรักษ์ และให้ความสำคัญและต้องการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นไทยต่างๆ เช่น ประเพณีการบิณฑบาตท้องถิ่นวัดสุวรรณาราม ให้อยู่คู่ชุมชน ควรมีการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ความ

ร่วมมือจากชุมชน และเยาวชน เข้ามามีส่วน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การนำความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมสู่ การศึกษาในโรงเรียน กิจกรรมการเสวนาชุมชนกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

2) ควรส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีบทบาทใน การอนุรักษ์ประเพณีไทย

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม เนื่องจากการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่า ยังมีประเพณีปฏิบัติบางอย่างที่ควรปรับเปลี่ยน ประยุกต์ให้ สอดคล้องกับยุคสมัย

2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา ศักยภาพของชาวบ้าน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมและเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับงานประเพณีการบิณฑบาตท้องน้ำวัดสุวรรณาราม

3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์วิถีไทยพุทธเชิงท่องเที่ยวของอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ประเพณีวิถีไทยพุทธ